

деформувалася, була підлегла цілям будівництва далекого комунізму в себе в країні й в усьому світі.

Спроби замінити мораль політикою, моральні авторитети політичними частково вдалися. Зникла індивідуальність, що почала швидко розвиватися в капіталістичній Росії. Вона викорчувувалася єдиної для всіх ідеєю комунізму, боротьбою з постійними ворогами, ворожістю до “несоціалістичного”, загальним обожнюванням і захватом перед вождями. Моральна цінність людини як основа способу життя виявилася затоптаною. Затверджувалося, що виробничий колектив - основний осередок у суспільстві. Морально було вторгтися в особисте життя, указувати, що можна читати й дивитися. Морально було розтринькати народне багатство в допомогу військовим режимам у різних країнах. Військова підтримка служила предметом гордості й способом виправдання “тимчасових труднощів” всередині країни.

Уже Сенека - свідок деградації моральності римських правителів - висловлює думку, близьку до затвердження абсолютної першості моралі над цілями й коштами володарювання.

Наук. кер. – канд.істор.наук, доц. Панченко А.І.

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА – НАЙВАЖЛИВІША ЧАСТИНА СОЦІАЛЬНОГО КЛІМАТУ СУСПІЛЬСТВА

Щербак Є.О., студ. гр.ТМ-52

Процеси перетворень в суспільстві потребують адекватних змін у сфері політичної свідомості та політичної культури. Їх формування є складним процесом інтеріоризації та екстеріоризації соціальних цінностей, політичних знань і досвіду, соціальної активності громадян та їх об'єднань. Тут важливу роль відіграє взаємодія важливих чинників, які визначають політичну свідомість, політичну поведінку та діяльність громадян.

Важливо розглядати політичну культуру не просто як показник рівня демократії в суспільстві, а й як чинник та детермінанту її становлення, оскільки демократія найбільшою мірою представляє політичну культуру. Тому становлення демократичного суспільства потребує якісно нових засад суспільної взаємодії, відносин між особистістю та державою. Проголошення суверенітету й незалежності України, демократичного шляху розвитку зумовлює потребу реформувати політичну культуру. Для того, щоб Україна стала самостійною, тобто здатною адекватно вирішувати проблеми свого суспільного життя, сформуватися має перш за все належна культура у громадян України. Якою буде ця культура – такою буде і Україна. Будь-яка політична, економічна, правова, моральна і т.п. реформа приречена на провал,

якщо вона не буде спиратися на реформу соціальної й політичної культури громадян. Про це, зокрема, свідчить досвід реформування громадянських суспільств Європи під впливом ідеології Просвітництва.

Критикуючи сучасний стан демократії в Україні, часто-густо забувають, що за кілька років країна пройшла (а точніше сказати – “пробігла”) відрізок шляху, на який розвинутим демократіям знадобилися століття. Більше того, Україна стартувала навіть не з нуля, а від величин “від’ємних”, долаючи авторитарні залишки у суспільному устрої та громадській свідомості. За кілька років було здійснено колосальний перехід:

- від безальтернативних примусових виборів, з участю 99.9% - до реальних виборчих змагань;

- від монополії на владу однієї партії, коли найменша опозиція розглядалася як кримінальна антиурядова діяльність – до розгалуженої системи багатопартійності, включаючи критично налаштовані по відношенню до влади партії;

- від панування “єдино вірної” марксистсько-ленінської ідеології, яку мали та поділяли усі громадяни країни і яка офіційно впроваджувалася через систему освіти, виховання, культуру і засоби масової інформації (усяке ж “інакомислення” переслідувалося як антидержавна діяльність) – до визнання права кожного на свободу думки, слова, інформації та віросповідання;

- від повністю одержавлених і державою цензурованих засобів масової інформації – до переважаючого розповсюдження недержавних видань, телеканалів та радіостанцій;

- від повної ізоляції громадян, від світових інформативних та культурних процесів – до вільних контактів із світом, в тому числі через глобальну мережу Інтернет.

Підсумком етапу стрімкого розвитку цих демократичних процесів в Україні стало ухвалення у 1996 році Конституції незалежної України, яка за своїм змістом і духом не поступається конституціям країн із сталими демократичними традиціями.

Отже, маємо, здавалося б, усі атрибути сучасного демократичного суспільства: цілком демократичну Конституцію, з розподілом влади між різними гілками, багатопартійну систему, яка включає легальне існування опозиції, загальне виборче право, регулярно відбуваються вибори різних рівнів.

Існування демократії передбачає цілий ряд передумов, а передусім – розвинуте громадянське суспільство. З утвердженням в Україні демократії політична культура повинна вийти насамперед за межі офіційних норм і лояльного ставлення до влади. Для утвердження демократії необхідна висока

політична культура населення, і саме в процесі демократизації така культура формується. Політична культура в суспільстві – це насамперед культура політичної влади, відповідно коли йдеться не про політичну культуру, як якість панівної демократії, а про політичну культуру виховання мас для ліквідації авторитарного режиму. Тому формування ціннісних орієнтацій, настанов та моделей поведінки, які б відповідали вимогам становлення та збереження демократичної держави є важливою необхідністю.

Оскільки справжня культура багато в чому й зводиться до свідомих самообмежень, то напрашується висновок: самоорганізація та самообмеження в інтересах самовиживання характеризують притаманний конкретному суспільству рівень культури як певної історично визначеної цілісності. Водночас цей рівень визначає актуально й потенційно можливі для даного суспільства і даної держави права та свободи, – як внутрішні, так і зовнішні. Олександр Герцен мав цілковиту рацію, коли стверджував, що людину (а отже – суспільство і державу) не можна звільнити ззовні, якщо вона не звільнила себе зсередини. Міру ж такого самозвільнення визначає культура. Чим вищим є культурний рівень соціальної системи і чим “ідейнішою” вона є у цьому розумінні, тим менше слід докладати зовнішньо-енергетичних зусиль і впливів для підтримання її цілісності та обмеження свободи, втраченої інтегрованими в ціле частинами-елементами. І навпаки.

Політична культура є складним багат шаровим феноменом. Ілюстрацію складності і суперечливості масової політичної культури дає нам, зокрема, сучасна ситуація в Україні, про що свідчить співвідношення результатів голосування та опитування громадської думки стосовно політичних орієнтацій виборців. Висока міра несталості політичної культури сучасних українських громадян виглядає цілком природною в умовах загальної економічної і політичної нестабільності в країні, відсутності чітко оформленої соціальної структури. За цих умов значно ускладнюється орієнтація громадян у політичному житті суспільства, у визначенні індивідуальних позицій до тих чи інших суспільних процесів. Тому сьогодні стосовно до України можна говорити лише про початок самого процесу формування політичної культури.

Як бачимо, політична культура впливає на динаміку політичного життя. Вона надає певне спрямування політичному процесу, виявляє вплив на формування і діяльність політичних інститутів, зумовлює поведінку різноманітних соціальних груп. Отже, політична культура – найважливіша частина соціального клімату, що сприяє появі і сприйманню нового в суспільстві.

Наук. кер. – асистент Панченко Ю.В.